

ՎԱՌՆԱ

Վառնայի թանգարանին մէջ տապանաքար մը բերուած Բրազմատիայէն:

Թիւ 1. — «Ես իւր որդի Պողոսն գրեցի. այս է տապան հանգստեան Ղափանցի որ կոչի զիւզն սա Գարագցի Զովհաննէսի որդի Ղուկասին որ փոխեցաւ ի թուականս ՌՃԻԼ (1708)»:

Թիւ 2. — Վառնայի Հայոց եկեղեցւոյն աւագ խորանին ետեւը:

«Այս է տապան հանգստեան Զահրազեցի մահ տեսի Ղեոնդ որդի խաղճուգ Բետրոսին որ հանգաւ ի տէր ՌՃՂԷ (1748) մարտի 10ին»:

Ասկէ գատ կան աւագ սեղանին շուրջ ՌՄԺԲ (1763) ՌՄԼԲ (1783) ՌՄԽԷ (1798) թուակիր կարգ մը տապաններ: Հաւ հետեւեալը

Թիւ 3. — «Աստ հանգչի. Անծինք և ոսկերաց, Տէր Մկրտիչ Տիրանեան¹ բարէշնորհ վարդապետի այցելու հովուի Պուլկարիոյ, ծնեալ ի Կ. Պոլիս 1869 հրկզ. վառնա 1896»:

Այս անգամ այսքան. սոյն տարի նպատակ ունիմ Մերձատր Արեւիք և Պուլկարիա այցելել. այդ առթիւ կատարելապէս պիտի ամբողջացնեմ տապանաքարերու ցանկս, որոնք ըստ իս կարևոր աղբիւրներ են զաղութի պատմութեանց համար: Թէև չեմ կարծեր որ մեծ բան մը կարենամ գտնել և մանաւանդ զիտեմ որ արտագրածներուս մեծամասնութիւնը ի սպառ կորսուած է կամ փճացած:

Յ. ՔԻՐՈՍՅԱՆ

ՈՒՂՂԱԳՐԱԿԱՆ

Ա.

ՄԻ ԳՐԷՔ

Յ Ե Տ Ա Գ Ա Յ

ԱՅԼ ԳՐԵՑԷՔ

Հ Ե Տ Ա Գ Ա Յ

Պատճառը շատ պարզ է: Յետագայ բառ գոյութիւն չի կրնար ունենալ. որովհետեւ յետ եւ զայ իրար կը հակասեն. ետ գացողը՝ առաջ չի կրնար գալ. ետեւ չի կրնար գալ. աւելի տրամաբանական պիտի ըլլար ըսել՝ յետագնայ, կամ յետակայ: «Յետս յետս չողան, եւ զարկան զգետնի»։ Ետ

ետ զացին, ու գետին փլան: — «Յետոյ նորա կայր», անոր ետեւը կեցած էր: — «Յետ վեց աւուր»։ Վեց օր ետք. — Յետածին, վերջէն ծնած. յետամնաց, յետնորդ, եւն. եւն. ամէնքն ալ կը նշանակեն հաւատակն այն իմաստին՝ զոր կ'ուզենք տալ յետագայ գրելով:

Մեր ուզածն էր ետեւէն եկող, յաջորդ, որուն յատուկ բառն է Հետագայ:

Հետ՝ ըսել է ոտքի հետք. «Ո՞ր է հետոյ այդ: — Տեսանեմ հետ արանց, կանանց եւ մանկաւոյ: — Հետք անդնդոց», եւն. եւն:

Իբր նախադրութիւն՝ միտսին, մեկտեղ. իմ հետ, ինծի հետ, թէ սեռական կ'առնէ՝ թէ տրական. գրաբարի մէջ՝ աշխարհաբարի իմաստով՝ բայց զործիական. քիկամբն հետ. թիկունքով մէկտեղ. նաեւ սեռական կամ տրական. հետ քանքարին, հետ հրեշտակին, հետ դիւաց, հետ եղբարց. նաեւ անորոշ հայցական. հետ իրեար:

Ոճով՝ ի հետ երբայ, միասին երթալ. «Զիմրոգ երթիցես ի հետ, որ ոչ երթաս զհետ»։ (Ոսկ. Երբ. իր): Ինչպէս միասին պիտի երթաս՝ երբ ետեւէն չես երթար:

Եւ ահա սաստկացուցիչ զան կը հասնի եւ կ'ըլլայ զհետ, ինչպէս կայ նաեւ զկնի, որ ճիշդ նոյն իմաստն ունի, եւ ելած է կիկր բառէն, որ կը նշանակէ «նեբրան ոտին, որ թողու զհետս ի կոխելն»։ «Կեւրիցին կիկր ոտից նորա»։ «Բազումը յամպարշտաց՝ որք ի լիութեան են, ոչ ուտին կիկր ոտից նորա»։ (չեն մաշիւր նեբրան ներք, ոտքով չեն քալեր, կառք կը նստին): Կիկրէն ելած է կիկ, ինչպէս միտքէն՝ միտ, յոգնակիի քէն կ'իյնայ. ի մտի ունի, այսպէս կիկ, կնի, զկնի, որուն զան կրնայ տեղափոխուիլ. «զիմ կնի, կուռ զմիմեանց կնի», ինչպէս նաեւ հետինքը: «Զորոյ հետ. — Զսորին հետ», եւն:

Դառնանք զհետին. «Աղաղակէ զհետ մեր», մեր ետեւէն. — «Երթային զհետ նորա», անոր ետեւէն: Եւ ուրիշ շատ ոճեր. Զհետ բերել, զհետ երթալ, գալ, գնալ, լինել, զհետ պնդիլ, եւն. եւն. ամէնքն ալ ետեւէն երբարու, զարու իմաստով: Գարձեալ հետամուտ ըլլալ, հետապնդիլ, հետեւիլ, հե-

1. Տ. Մ. Վ. Տիրանեան Լէմբաճնէ նուիրակ էր ի Պուլկարահայոյ: